

Press, Ludwika

Novae w latach 1967,1968 - sektor zachodni

Przegląd Historyczny 60/2, 435-436

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

NOVAE W LATACH 1967, 1968 — SEKTOR ZACHODNI

Prace Ekspedycji Archeologicznej Uniwersytetu Warszawskiego w Novae (północna Bułgaria) pod kierownictwem prof. Kazimierza Majewskiego zostały skoncentrowane w 1967 roku na odcinku usytuowanym w północno-zachodniej części miasta. Na odcinku tym trwają prace nad odsłonięciem wieloizbowej budowli, której południową część zajmował kompleks pomieszczeń kąpielowych. W następnym sezonie (1968 r.) zakres prac rozszerzono powracając na odcinek przy obronnym murze zachodnim w okolicy bramy — *porta decumana*. Podjęto też eksplorację baszty odkrytej w 1966 roku w południowo-zachodnim narożniku miasta.

W wyniku prac prowadzonych na terenie wieloizbowej budowli odkryto prostokątne wnętrze, które zajmowało powierzchnię 4,10 m × 2,48 m, na północ od portyku północnego. Na przylegających do północnej ściany tego wnętrza stopniach odkryto zespół przedmiotów: gliniane naczynia (dzban i misę), zatartą monetę i żelazny grot wbity ostrzem w zachodnią ścianę budowli. Ich celowy układ zdaje się nie ulegać wątpliwości. W obrębie wnętrza natrafiono na część wydzieloną pionowo ustawionymi płytami ceramicznymi. Wśród znalezisk z obrębu wnętrza była złota ażurowa obrączka, paciorek z agatu, liczne odłamki ceramiki naczyniowej i budowlanej, między innymi cegły z odciskami stempla LEG I ITAL.

Kontynuowano badanie innych wewnątrz odsłoniętych już poprzednio. Nieliczne przedmioty datujące jedno z wewnątrz budowane na planie zbliżonym do trapezu wskazują na koniec III i początek IV wieku jako okres jego używalności. Natrafiono także na ślady prawdopodobnie późniejszego, bardzo niedbale zbudowanego muru.

Badając dalszy bieg muru, który zamykał budowlę od zachodu, natrafiono prawdopodobnie na jej północno-zachodni narożnik w miejscu, gdzie warstwa spalenizny jest wyjątkowo gruba, a kamienie muru nie zachowane albo przesunięte. Poprowadzono stamtąd sondaż na wschód odsłaniając zewnętrzną krawędź przypuszczalnego muru północnego budowli.

Na zachód od budowli, gdzie w ubiegłych sezonach odsłonięto kanał biegnący równoległe do jej zachodniego muru, przebadano dalszy bieg tego kanału. Natrafiono też na mur budowli, która przylegała od zachodu do biegnącej nad kanałem ulicy oraz na fragmenty późniejszych murów, wzniesionych nad ulicą, z której przestano już korzystać. Wśród znalezisk z tej części miasta na szczególną uwagę zasługują dwa kamienne odłamki z łacińską inskrypcją (w drugim wypadku czytelną jest tylko jedna litera), fragment płyty reliefowej i kilka kamiennych detali architektonicznych.

Na odcinku V odsłonięto południową ścianę bramy, która skręca na południe po biegu długości 21,70 m w kierunku zachodnim. Jest rzeczą prawdopodobną, że wznosiła się tam wzmacniająca bramę baszta, która została założona na planie prostokąta. Odsłonięto także nawierzchnię ulicy na odcinku o powierzchni 6,25 m × 3 m. W jej sąsiedztwie zachował się kanał o kamiennych ściankach.

Badania przy narożnej baszcie południowo-wschodniej pozwoliły ustalić dalsze szczegóły jej konstrukcji.

Metodą sondażu poprowadzonego od baszty z odcinka VII w kierunku wschod-

nim na odcinku długości ponad 2 m zbadano stosunek odśloniętego w nim muru do muru obronnego, który zamykał miasto od południa i który został zbadany w poprzednich kampaniach w swojej części środkowej. Z sondażu tego pochodzi m.in. srebrny kolczyk i srebrny wisiołek oraz kostka do gry.

L. P.

W dniach od 9 do 11 października odbył się w Lipsku IV Kongres Historyków Niemieckich z NRD. Niemieckie Towarzystwo Historyczne założone zostało przed dziesięciu laty, a swe kongresy odbywa co 2 lub 3 lata. W obradach brało udział około półtora tysiąca naukowców, nauczycieli, działaczy oświatowych i politycznych, studentów. Przybyli też przedstawiciele towarzystw historycznych z Bułgarii, Polski, Węgier, Wietnamskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej i ZSRR. Referaty plenarne wygłosili: prof. E. Diehl „Znaczenie Rewolucji Listopadowej” (w Niemczech, 1918); prof. J. Streisand „Obraz historii i świadomość historyczna przy tworzeniu rozwiniętego systemu społecznego socjalizmu”. Obradowano w 9 sekcjach, z których dwie kontynuowały dyskusję nad referatami plenarnymi, pozostałe zaś obejmowały zagadnienia: Strategia i taktyka burżuazji w walce między imperializmem i socjalizmem; Zjednoczenie Niemiec 1871 — jego dzieje i następstwa; Rozwój idei socjalizmu w niemieckim ruchu robotniczym w walce o demokrację, postęp społeczny i socjalizm; Miejsce historyczne i istota rewolucji naukowo-technicznej dla walki ruchu robotniczego przeciw imperializmowi; Antyimperialistyczna walka wyzwolenicza ludów Afryki, Azji i Ameryki Łacińskiej o utworzenie narodowej demokracji; Powstawanie i charakter przedkapitalistycznych formacji społecznych; Rewolucje w okresie przejścia od średniowiecza do epoki nowożytnej.

Referaty plenarne i streszczenia referatów zagajających obrady sekcyjne zamieszczone zostały w „Jahrbuch für Geschichtswissenschaft” 1968, zes. 5.

A. M.

W dniach 24—26 października 1968 odbyła się w Roztoce (Rostock, NRD) doroczna konferencja Zespołu Roboczego Hansischer Geschichtsverein w NRD z udziałem historyków z obu części Niemiec, ZSRR, Polski i Holandii. Referaty wygłosili: prof. Karl Friedrich Olechnowitz (Roztoka) o powstaniu miasta Roztoki, dr Z. Nowak (Toruń) o wpływie uniwersytetów hanzeatyckich Roztoki i Gryfii na wykształcenie elity umysłowej Prus w XV i na początku XVI w.; odczytano referat nieobecnego na konferencji prof. Theodora Zeidsa (Ryga) o stosunkach Rygi z Roztoką w średniowieczu. Dr Peter Herfert (Berlin) mówił o ostatnich odkryciach archeologicznych w Ralswiek na Rugii (ze szczególnym uwzględnieniem znalezisk statków słowiańskich), dr Wolfgang Kehn (Kilonia) o roli obszaru Odry w handlu hanzeatyckim i środkowo-europejskim w XIII i XIV w., dr Klaus-Peter Zoellner (Strzałów) o sytuacji kantorów hanzeatyckich w 2 poł. XVI i 1 poł. XVII w., pani Helga Schultz (Roztoka) wygłosiła referat o układzie między księciem meklemburskim a miastem Roztoką z r. 1788 (tzw. *Rostocker Erbvertrag*), regulującym ustrój miasta i jego pozycję w księstwie. Po referatach i dyskusji odbyła się wycieczka uczestników do Güstrow, gdzie zwiedzono kolegiatę z XIII/XIV w., późnorennesansowy zamek książęcy (restaurowany obecnie z udziałem polskich konserwatorów z Wrocławia) oraz muzeum Ernsta Barlacha.

B. Z.

Materiały do kroniki dostarczyli: Antoni Mączak, Ludwika Press, Benedykt Zientara.